

Faktatillit, demokrati och populism

Åsa Wikforss
Filosofiska institutionen
Stockholms universitet

WORD OF THE YEAR

Post-truth

Fakta över åsikter...

*Denoting circumstances in which **objective facts are less influential in shaping public opinion** than appeals to emotion and personal belief.*

them. a
working-class ~.
popu-lism /'popju
itics based on an
fears. **popu-list** /-
~.
lous /'popju

Truth Decay

(Rand Report 2018)

1. Increasing disagreements about facts and interpretation of data
2. A blurring of the line between opinion and fact
3. Increasing volume of personal experience over fact
4. Declining trust in formerly respected sources of factual information

POPULISM OCH KUNSKAP

Vad är populism?

- Fokus på folket
- Anti-elitism
- Motsättning hederliga människor – korrupt elit
- Central idé: Populisten ensam om att representera folket. Ledaren kanaliserar folkviljan.

Olika demokratibegrepp

Populistisk: Folkviljan avgör. Fokus på direkta val, mot institutioner.

Liberal, konstitutionell demokrati: Maktdelning och individuella rättigheter. Skydd för minoriteten.

Tanke- och yttrandefrihet

Mill, *On Liberty* (1859): Krävs för att vi ska **uppnå kunskap**.

Kunskap uppstår när sanna övertygelser ifrågasätts – kräver en ‘fri marknad’ av idéer.

Demokratin förutsätter kunskap, kunskapsinstitutionerna centrala (fria medier, fri forskning).

Populism och expertis

Folklig intuition viktigare än expertkunskap.

Kritiken av eliten och kunskapsinstitutionerna: Måste skydda folket mot expertväldet.

Avgörande: Känns det så?

KUNSKAPEN OCH TILLITEN

Vad är kunskap?

Jag vet att jorden är rund:

Jag **tror** att jorden är rund.

Det är **sant** att jorden är rund.

Jag har **goda grunder** för min tro.

Goda grunder

Två viktiga källor:

Evidens från våra **sinnen**: Vad vi ser, hör och känner.

Evidens från **andra** som vet mer.

Kunskapen och tilliten

Tilliten kan *utnyttjas* för desinformation: **Falska övertygelser.**

Tilliten till pålitliga källor kan *undermineras* genom att så tvivel: **Missar viktig kunskap.**

Demokratin och institutionerna

Kunskapsinstitutionerna är avgörande: De bevarar och förmedlar den samlade kunskapen.

Kampen om verkligheten **en kamp om tilliten.**

HOTET MOT KUNSKAPEN

Kunskapens fiender

Inre: Psykologiska mekanismer som kommer i vägen för sanningen.

Yttre: Desinformation – lögner, fejkade nyheter, myter och propaganda.

Det svåra är hur dessa samverkar!

Kunskapsmotstånd

Tendensen att slå ifrån sig tillgänglig kunskap: **Evidensresistens**.

Kan vara ett resultat av:

- **Motiverat tänkande**: Tänkande drivet av önskan att hålla fast vid en viss faktaövertygelse oavsett evidensen.
- **Desinformation**: Felaktiga övertygelser gör att man gör en skev värdering av evidensen.

Politiskt motiverat tänkande

Tendensen att hålla fast vid faktaövertygelser som hör till den egna ideologiska/politiska gruppen: faktaövertygelser blir en **identitetsmarkör**.

Ökar i det polariserade samhället med starka 'vi mot dem'-effekter.

Vilka frågor som faktapolariseras ett resultat av politiken.

Faktapolarisering

Så tvivel

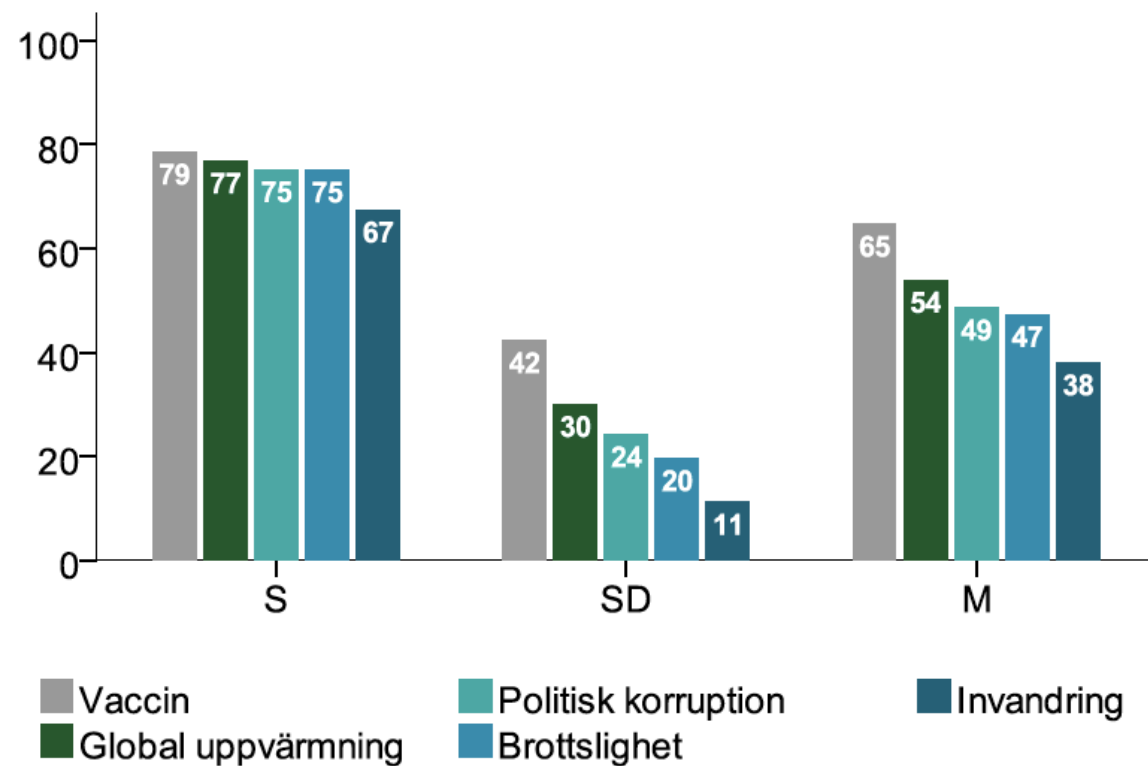
Tvivlets strategi och demokratin

Hot mot demokratin: Så tvivel vad gäller medier, rättsväsenden och forskning.

Trump om medierna: Folkets fiender!

Institutet för framtidsstudier (Jylhä, Rydgren & Strimling 2018):

Figur 4.4. Andel (%) svarande per väljargrupp som har mycket stort eller ganska stort förtroende för nyhetsrapporteringen i SVT/SR i olika ämnen.

Att bemöta desinformation

- Upprepa inte felaktiga uppgifter: Lyft fram fakta.
- Grafisk presentation effektiv.
- Undvik känsloladdad ton och skapa trygghet.
- Förklara institutionen: Interngranskande mekanismer, grunder för beslut, etc.

Hållbarhetsforum 2019

#HållbarhetsforumSU